

BLOGI

Blogi: Syyrian talous puolittunut, Irakissa kasvua öljyteollisuudesta

Kansainvälinen talous | 22.09.2015 | Seija Parviainen

KIRJOITTAJA

Seija Parviainen
Vanhempi ekonomisti

Eurooppaan saapuvien pakolaisvirtojen keskeisiä lähtömaita ovat Irak ja Syyria, joissa turvallisuustilanne on erittäin heikko. Irak on ollut sodassa käytännössä jo vuosikymmeniä, ja viime vuosina sisäisiä levottomuuksia ovat aiheuttaneet terrori-iskut sekä yhteenotot ääriyhmien ja turvallisuusjoukkojen välillä. Syyriassa arabikevään kansannoususta alkunsa saaneet levottomuudet ja niiden tukahduttaminen ovat kehittyneet sisällissodaksi. Molemmissa maissa ISIS (Islamic State in Iraq and Syria) on ottanut hallintaansa suuria alueita.

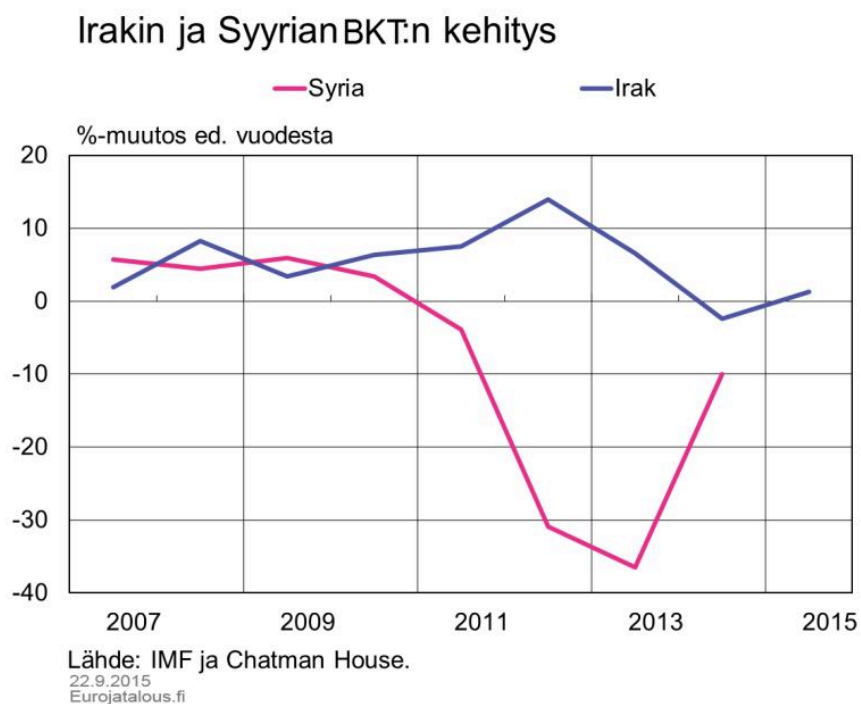
Erittäin vaikea turvallisuustilanne ei voi olla heijastumatta maiden taloustilanteeseen. Vaikka sotatilanteessa talousasiat tuntuvat toissijaisilta, maiden pidemmän aikavälin elpymisen ja väestön elinmahdollisuuksien kannalta niitä on kuitenkin tärkeää seurata.

IMF julkisti elokuussa arvionsa Irakin talouden tilanteesta sekä ennusteen vuoteen 2020 saakka. Sen sijaan Syyriasta on tällä hetkellä niin vaikea saada virallisia tilastoja, että IMF on joutunut lykkäämään sitä koskevaa arviotaan ja ennustettaan – edellisen ollessa vuodelta 2009. Maailmanpankki julkisti viime maaliskuussa lyhyen tiedotteen Syyrian talouden tilanteesta ja englantilainen tutkimuslaitos Chatman House oman raporttinsa kesäkuussa.

Sekä Irak että Syyria ovat öljyntuottajia: Irak oli vuonna 2014 maailman kahdeksanneksi suurin öljyntuottaja, jonka vientituloista yli 80 prosenttia tulee öljystä. Syyrian öljyvarat ovat huomattavasti pienemmät, mutta öljyllä on ollut suuri merkitys sen viennissä ja valtion tuloissa. Kummankin maan öljyntuotanto ja -vientä on kärsinyt sekä levottomuuksista että öljyn alhaisesta maailmanmarkkinahinnasta. Syyrian öljyvientiä ovat rajoittaneet lisäksi EU:n asettamat kauppapakotteet. Syyrian valtion öljyväntien tuotanto on laskenut konfliktin seurauksena vajaasta 390 000 barrelistä alle 10 000 barreliin päivässä.

Sekä Syyrian että Irakin pohjoisosia on vaivannut pitkään vakava kuivuus, joka oli pahimmillaan vuosina 2006–2010. Syyriassa maataloudella on ollut öljyteollisuuden ohella keskeinen merkitys viennissä ja työllisyydessä, joten kuivuus on aiheuttanut sille erittäin suurta taloudellista vahinkoa. Paljon ihmisiä on joutunut muuttamaan maalta kaupunkeihin, joista osa on nyt pahoin raunioitunut sodassa. Se on lisännyt köyhyyttä ja tyytymättömyyttä. Lisäksi ruoan hinta on noussut rajusti, minkä seurauksena inflaatio on ollut tammikuun 2012 ja maaliskuun 2015 välillä keskimäärin 51 prosenttia.

Kuvio 1.

Ennen nykyistä konfliktia Syyrian talous oli kärsinyt jonkin verran kansainvälisestä finanssikriisistä, mutta oli jo toipumassa siitä. Maailmanpankin mukaan maan bkt kasvoi ennen kriisiä vuosina 2005–2009 keskimäärin 5,7 prosentin vuosivauhtia. Sen jälkeen maan bkt:n arvioidaan puolittuneen ja työttömyyden nousseen kriisiä edeltävältä noin 8 prosentin tasolta jopa lähelle 60 prosenttiin työvoimasta. Lisäksi maasta on paennut ulkomaille noin 5 miljoonaa ihmistä ja monet yritykset ovat siirtyneet Turkin puolelle.

YK:n koulutusindeksillä mitattuna Syyrian koulutustaso on ollut korkeampi kuin Irakissa, joskin vain noin kaksi kolmasosaa Suomen tasosta. Maan koulutusjärjestelmä ehti kehittyä hyvin ennen konfliktin kärjistymistä, mutta sisällissota on tuhonnut merkittävän osan koulurakennuksista. Kun myös pakolaisina olevilla lapsilla on suuria vaikeuksia koulunkäynnissä, UNESCO:n mukaan

vaarana onkin, että kokonaisen sukupolven koulutus jää pahoin puutteelliseksi.

Irakin talous kasvoi vuosina 2005–2009 keskimäärin 4,2 prosentin vuosivauhtia. Vuonna 2014 Irakin bkt supistui IMF:n mukaan runsaat 2 prosenttia konfliktin vaikutusten vuoksi, vaikka öljyntuotanto ja vienti kasvoivat hieman edellisvuodesta. IMF arvioi Irakin bkt:n kasvavan tänä vuonna sen ansiosta hieman (0,5 %), vaikka öljyteollisuuden ulkopuolinen tuotanto supistuu. Tuleville vuosille 2016–2020 IMF ennustaa jopa 7–8 prosentin bkt:n kasvua. Arvio kasvusta perustuu ennustettuun öljyn tuotannon lisäämiseen sekä myös muun tuotannon kääntymiseen kasvuun. IMF kuitenkin korostaa, että Irakin talouteen liittyy suuria riskejä epävakaa poliittisen tilanteen vuoksi.

Myös inflaatio on pysynyt Irakissa maltillisena: kuluttajahinnat ovat nousseet runsaan parin prosentin vauhtia parin viime vuoden aikana, ja IMF odottaa inflaation pysyttelevän ennustevuosina kolmessa prosentissa. YK:n kehitysohjelma UNDP arvioi Irakin työttömyysasteen olevan noin 11 prosenttia. Työhönosallistumisaste on kuitenkin hyvin alhainen, sillä maan ikärakenne on poikkeuksellinen: noin puolet väestöstä on alle 19-vuotiaita. Lisäksi naisten osallistumisaste työmarkkinoille on ollut vain 13 prosenttia – samaa luokkaa kuin Syyriassa.

Molempien maiden levottomuuksilla on myös ulkoisvaikutuksia naapurimaihin. Etenkin Syyrian levottomuuksien aikaansaamat suuret pakolaisvirrat tuntuvat merkittävästi Libanonissa ja Turkissa. Kaupankäynti naapurimaiden kesken (myös Irakin ja Syyrian välillä) oli ennen kriisiä vilkasta, mutta on nyt supistunut vähiin. Maailmanpankissa tehdyssä tutkimuksessa (Working Paper 7135, joulukuu 2014) on arvioitu, että konfliktin epäsuorat – taloudellisen integraation vähenemisen kautta tulevat – vaikutukset ovat molemmissa maissa jopa 40 prosenttia kaikista asukasta kohti lasketuista talousvaikutuksista.

Asiasanat

Irak, maailmantalous, Syyria